

NOVADNIEKS

OTRDĪEN
1990. gada 27. novembrī

PREIĻU RAJONA LAIKRAKSTS

Nr. 941 (6143)
Maksā 3 kap.

17. novembrī kolhoza «Vanagi» pilnvarotie sapulcē lēma par kopsaimniecības nākotni. Secinājums bija viens: pastāvās tas, kas mainīsies un pārvērtīsies. Pilnvarotie nolēma, ka nākamā gada laikā jāsapulcē izņemamie materiāli un pamatdokumenti, lai pēc tam šķītu ievērojama un varētu veiksmīgi darboties paju sabiedrībā.

21. novembrī rajona izpildkomitejas sātē pulcējās visu rajona kolhozu un padomju saimniecību priekšsēdētāji un direktori, kā arī galvenie grāmatveži un ekonomisti. Ekonomists O. Reļģis un programmētājs I. Meijers no Rīgas ar semināra dalībniekiem runāja par jautājumiem, kas saistīti ar paju aprēķināšanu kolhozu biedriem un kolhozos strādājošajiem, lai tālāk kolhozus un padomju saimniecības pārveidotu par paju sabiedrībām, zemnieku kooperatīviem vai kādiem citiem saimnieciskiem veidojumiem.

23. novembrī kolhoza «Rušona» pilnvarotie sapulcē, kuras galvenais jautājums bija izvēlēties saimniecības pastāvēšanas formas nākotnē, runāja par daudziem sarežģījumiem, kas radīsies pārejas periodā. Pilnvarotie nolēma, ka jautājums par kolhoza pārveidošanu paju sabiedrībā jāapspriež detalizētāk. Vēlreiz pie tā atgriezīsies gaidāmajā pārskata sapulcē.

Lai veiksmīgi realizētu Likumu par alternatīvo (darba) dienestu, rajona Tautas deputātu pa-

dome izveidojusi alternatīvā dienesta nodaļu. Par tās vadītāju apstiprināts Aivars Stauzs. Līdz ar to rajona progresisti palīdzēs bez tūlā. Šai sakarā ir nodotā parādīšanās URS rajona saimniecības pētījums.

21. novembrī rajonā bija izveidoti divi būvniecības darbu komitejas, kas nodarbojas ar paju sabiedrību izveidi.

kieģeļu ceha jaunā korpusa celtniecība. Līdz ar to noslēdzies viens no posmiem ražošanas paplašināšanai, kas dos iespēju izlaist gadā papildus 15 miljonus laģeļu. Arī tika jāsākot celtniecība.

21. novembrī 8. autokombināta Līvānu ciema teritorijā uzbūvēta autogabuma tīra autotransporta

skatstām dziesmām iepriecināja vietējais etnogrāfiskais ansamblis. Sarīkojuma dalībnieku īpašs paldies jā organizētājam M. Prodniecei, Aizkalnes skolas pedagogiem, ēklajām kolhoza ēdnīcas saimniecēm.

21. novembrī Rīgā notika X Deju svētku analīze. Šajā sakarā atcerēsimies mūsu pašdarbības kolektīvu vecākās vadītājas Ausmu Pinkuli, Gaidu Ventu, Veroniku Voveri, Mariju Dzeni, Mariju Indāni, Eleonoru Bleivi... Ar šo sezonu rajona deju kolektīvu virsvadītāja ir deju speciāliste no Rīgas Sarma Freiberga.

Latgales kultūras centrs Rēzeknē laiž klajā izdevumus, kas veltīti novada ievērojamākajiem cilvēkiem. Līdzās Franča Trasuna un Nikodema Rancāna dzīvei un darbībai veltītajiem apskatiem nācis klajā arī veltījums Naaimērstules simtgadei. To sastādījis V. Bruzgule, rediģējis J. Elksnis, bet priekšvārdu sarakstījis J. Broks. Izdevuma mēriens ir trīs tūkstoši eksemplāru.

Lambada ir sasniegusi arī Rušonu. Dejas popularizēšanu rosina tautas nams. Pirmā atrādšanās jau notika Mārtiņos, bet kārtējiem svētkiem jaunie dejojāji sagatavos rokenrolu.

Preiļu pilsētas padome ir putā kopā ar milicijas darbiniekiem pārbaudīja tirdzniecību gastronomijas veikalā «Kooperators». Atklātas slēptas preces par 1300 rubļiem.

RAJONA PANORĀMA

• Notikumi • Jaunumi • Fakti

menta vadītāja vietnieks Jānis Timpa. Rajona izpildkomitejā viņš tikās ar rajona, pilsētu un pagastu izpildkomiteju darbiniekiem un rajonā darbojošos reliģisko konfesiju un draudžu pārstāvjiem un prāvestiem.

Jānis Timpa informēja klātesošos par departamenta struktūru, saimnieciskiem jautājumiem, nodokļiem, izmaiņām likumdošanā, īpašuma tiesībām, kā arī atbildēja uz jautājumiem. Zīmīgi, ka vēl nesen draudzes bez departamenta ziņas neko daudz nedrīkstēja rīkoties, bet tagad, kļūstot par juridisku personu, katra draudze būs pati par sevi atbildīga.

Pabeigta Līvānu būvmateriālu un konstrukciju kombināta

mazgātuve, kura darbosies augu gadu. Nākamgad celtnieki no Rēzeknes sola nodot ekspluatācijā jauno korpusu, kurā izvietosies virpotāju darbnīca, kā arī citi ražošanu apkalpojošie iecirkņi. Uz mājīgākām telpām pārceļies pārvaldes darbinieki.

Aizkalnes ciema vecāko gadu gājuma laudis pulcējās pensionāru sarīkojumā. Tā levdā — piemiņas brīdis J. Raiņa Jasmuļāz muzejā, kas bija veltīts Latvijas Republikas proklamēšanas 72. gadadienai. Šeit klātesošie iepazīsies ar izstādi «Latgaliešu aizliegumiem (1904. — 1944.)».

Vakara turpinājumu ciema tautas namā visi pavadīja kopīgās atmiņās, dziesmās, dejas solī. Ar

Mājīguma radītāji — tā varētu teikt par republikāniskās apvienības «Lauku celtnieks» Preiļu specializētās pārvietojamās mehanizētās kolonnas Krustiņa Lipko vadītās santehniku brigādes vīriem. Viņi ir tie, kas gādā, lai gan dzīvokļos, gan ražošanas un citos objektos, kur strādā cilvēki, būtu siltums un ūdens, lai nevainojami darbotos siltumapgādes un citas ierīces.

Ivans Sevastjanovs — ceturtās kategorijas metinātājs, brigādē vēl ir jauns cilvēks, taču jau paspējis sevi parādīt kā prasmiģis speciālists. Grigoriju Ivanovu — šoferi un atslēdznieku, brigādē jau divdesmit gadus uzskata par neaizstājamu cilvēku. Vladimirs Tihonovs strādā trīs gadus. Esot liels runātājs, taču — ja strādā, tad strādā gan. Pats brigadieris prot atslēdznieka un metinātāja amatus. Strādā 23 gadus, no kuriem 15 gadus veicis brigadiera pienākumus.

Vīri stāsta, ka agrāk daudz iznācis noņemties ar remontiem, bet tagad tas lielākais darbs esot jaunajos objektos. Brigāde montē apkures iekārtas Raiņa kolhoza jaunā klubā — kantora ēkā, pabeigta kolhoza «Rušona» Kāstiņes ciemata katlu mājas kapitālais remonts, puse darbu Pelēču deviņgadīgajā skolā.

ATTELOS: atslēdznieks Grigorijus Ivanovs (attēls pa kreisi); metinātājs Vladimirs Tihonovs un brigadieris Krustiņš Lipko; metinātājs Ivans Sevastjanovs (attēls pa labi).

JĀNA SILICKA teksts un foto

Pro et

contra

Latvijas Sociologu asociācijas socioloģisko pētījumu centrs oktobrī izdarīja aptauju 1000 republikas iedzīvotāju vidū.

Uz jautājumu «Kādām nēkānē jābūt Latvijas un PSRS attiecībām?» 87 procenti aptaujāto latviešu atbildēja, ka Latvijai jāklūst par neatkarīgu valsti ārpus PSRS. Tādu pašu atbildi deva 26 procenti citu tautību cilvēki. 8 procenti latviešu un 54 procenti citu tautību cilvēku uzskata, ka Latvijai jāiekļaujas jaunajā Savienības līgumā, kuram jāgarantē Latvijai liela suverenitāte PSRS kā savienības (konfederācijas) sastāvā. 1 procenta latviešu un 6 procenti citu tautību domā, ka Padomju Savienība jā saglabā tāda, kāda tā ir, bet deklarācija par Latvijas neatkarību jāatceļ. 4 procenti latviešu un 14 procenti citu tautību pārstāvju uz jautājumu neatbildēja.

«Vali iūs piekriņāt apgalvojumam, ka PSRS 1940. gadā okupēja un anektēja Baltijas valstis, varmācīgi tās pievienojot PSRS?» Pozitīvu atbildi deva 91 procenta latviešu un 41 procenta cittautiešu. Šādām apgalvojumam nepiekrīt 2 procenti latviešu un 27 procenti citu tautību pārstāvju. 7 procenti latviešu un 32 procenti cittautiešu uz jautājumu neatbildēja.

LETA

KĀDĀ 1944. gada aprīļa rītā Rīgā «Ziemeļblāzmas» pagalmā gājienam kārtojās latviešu legionāri. Tie bija gados jau padzīvojuši vīri, ģimenes cilvēki, kurus, šķiet, nekāda kara romantika nevarēja vilināt uz austrumiem, kur šāva. Tepat arī noskaidrojās, ka daudzi Rīgas un Pierīgas lauku vīri jau paspējuši pazust. Izmeklēt šīs «neplānotās nebūšanas» virsniekiem vairs nebija laika, jo brūnoto vīru kolonnai stingri noteiktā stundā bija jānokļūst dzelzceļa stacijā, kur jau gaidīja vagoni. Braucot cauri Latvijai, naktī atkal bija «izčībējuši» vairāki desmiti formās tērpto vīru. Uzraudzīt braucēju praktiski bija neiespējami — Vācijas dzelzceļu pasažieru vagoniem tanīs laikos durvis bija veramas pret katru kupeja.

Otrā dienā, tuvojoties Abrenei, legionāri saņēma pirmo kara lauka «iesvētīšanu». Vīrs uzdrāzās sarkanarmijas lidmašīnas, apšaudīdamas braucošā kara ešelona vagonu jumtus. Vilciens tika pamests, un braucēji, glābiņu meklēdami, paklida uz visām pusēm. Nevar teikt, ka šiem vīriem tādas parādības būtu pavisam svešas. Lai kā, bet, jau mājās esot, visi bija pieredzējuši, kā viena armija atkāpjas, bet otra lenāk, pie tam — reizēm arī šauj. Protams, toreiz, 1941. gada karstās vasaras dienās, katrs to bija piedzīvojis savādāk un raudzījies no lielāka vai mazāka, bet tomēr — no droša attāluma.

Neskatoties uz dažiem uzliedzumiem, legionāru vilciens visumā apmierinoši un bez zaudējumiem sasniedza Abreni. Šeit karaspēks, atstājis vagonus, bez kavēšanās uzsāka patālo ceļu uz paredzēto frontes iecirkni aiz Vēlkaļas upes. Tur vācu armijas Ostrovas grupējuma, sestā korpusa sastāvā karaļa abas latviešu SS divīzijas.

Legionāri soļoja klusēdami. Viņi bija galvenokārt zemnieki, pieraduši pie dabas untumiem, tāpēc iešana pavasara šķidoni nebija nekas sevišķs. Tikai Krievijas plašumi un neplērstā lauku postaža tos biedēja, uzdzina drūmas domas. Tamdēļ gandrīz katrs gluži neviņus mēģināja iegaumēt atpakaļceļu. Lai nu kā, bet šis papildinājums laimīgi sasniedza 19. latviešu SS divīzijas frontes iecirkni, kur atnācējus tūlīt iesauca dažādos karosānās pasākumos. Aprīļa sākumā pretinieka armija bija uzsākusi vietējās nozīmes uzbrukumu tā saucamajam Puškina kaimiņiem, kur kaujas joslā daļēji iekļuva arī latvieši. Jaunpienācējiem frontinieku dzīve, protams, izrādījās galīgi nepieņemama, tamdēļ daudzi ilgstoši te palikti nemaz netaisījās. Un tā kādu nakti grupa vīru, kas bija norikota priekšējā lauka sardzē, pameta posteni, izlavījās atpakaļ cauri savas divīzijas nocietinājumu joslai un uzsāka ceļu uz rietumiem.

SĒTARP sešiem dezertieriem bija arī Ierindnieks Ludvigs Lauskis no Brodūžiem un Pastars no Vēverovkas. Piesardzīgi vairoties no kara ceļiem, pa naktīm viņiem izdevās nosojot ievērojamus attālumus. Kādu dienu atpūtai iznāca apmeties nomalā, pēc izskata visai aizmirstā šķūnī. Neko sliktu nenotauzdam, snauduļoja arī izliktais postenis, līdz visus pārsteidza un saņēma gūstā krievu partizāni. Noskaidrojuši, ka mājās tie latvieši, un pānteresējušies, vaj nenēs līdz daudz patronu, ko varētu ledot viņiem, partizāni aizgāja savu ceļu.

Seši apbrūnotie gājēji, laimīgi sasnieguši Abrenes nomali, piesardzīgi sāka pērt. Ko iesākt tālāk. Nejaus gadījums pašā laikā viņus saveda kopā ar novadnieku Onckull, kurš te strādāja uz dzelzceļa un letēca pārdošu ideju, ko viņi sekmīgi arī realizēja. Izrādījās, ka naktī ešelona iekāps kādā vācu vienībā, kura dostes Daugavpils virzienā. Pēdējā brīdī pirms vilciena atiešanas arī beģi iespēdās papildītā vagonā, reizē bloķēdami tuvākās durvis, lai gadījumā iekšā neietiktu zandārmī. Laimīgā kārtā vilciens pat apstājās Viškos, tā ka Lauskis un Pastars tieši uz Lieldienām pārrādās mājās, protams, līdz ar to kļūdami par mežabralļiem.

Tanī pašā laikā divi citi novadnieki — Jāzeps Brokovskis un Bronislavs Lauskis — Zilupes apkārtnē, mežainā apvidū leļpus Dilonā tilla, ar šauteni resgallem izmēģinādami pēdējā ledus izturību, šķērsoja robežupi. Viņu dezertēšana no 15. SS divīzijas un kļūšana pa galīgi izpostītajiem Krievijas apvidiem bija daudz dramatiskāka. Bet mājās viņi tomēr sasniedza, tāpat kā daudzi citi latgalieši. Tāpat laimīgi, kaut arī ar šāvieniem, uguni un dūmiem vēlreiz pārlaida frontes līniju, pagaidām palikdami dzīvi un veselī. Jo izrādījās, ka neviens viņus sevišķi arī nemeklēja.

PĒDĒJĀ vācu varas brīdī Brodūžos kāds armijas izriktotājs paaicināja Ludvigu Lauski un viņa brāli Jāni līdz uz Rusiņiem, kur bija rokami ierakumi. Drīz noskaidrojās, ka sarkanarmijas daļas parādījušās Vārkavā. Vācieši tūlīt arī aizlaidās prom, bet abi brāļi atgrīzās mājās. Vēlāk, augustā, kad sākās iesaušana sarkanarmijā un vienlaicīgi arī bijušo legionāru apcietināšana, Ludvigs Lauskis-tika aizvests uz Sverdlovskas apgabalu. Tur Nijņijtagilas zelta raktuvēs

viņš vergu darbā pavadīja piecus gadus. Jāzeps Brokovskis reizē ar citiem jauniesaucamajiem augustā beigās ieradās Vārkavas pagastnamā. «Iztrebi», kuri tagad izrikojās un visādā veidā aizstāja pazudušos policistus, lāgā vēl nezinaja, kas kurš ir, tāpēc bijušais legionārs laimīgi nokļuva 130. latviešu strēlnieku korpusa rezerves pulka nometnē. Vēlāk, Vēltaļas kaujas laikā, viņu iedalīja motorizētajā strēlnieku vienībā — automašīnās sasēdinātos kājniekos, kuriem pēc idejas bija jāvāja pretinieks. Vācieši šo spēku novietojumu priekšlaikus pamanīja un sabombardēja. Ierindnieks Brokovskis šoreiz no liktena nebija nolemts nelaipei un vēlreiz izkļuva sveikā.

Vēlāk Rīgā 130. korpusa personālsastāvs izvietojās gatavajās, bijušajās legionāru kazarmās. Sāka atkal pienākt jauniešauktie. Tika saņemts trūkstotšais apbruņojums, apģērbs. Komplektējās

ju par augstiem. Rezervē novietotās rotas zemniecās bija gatavojušās godam sagaidīt Līgo vakaru. Ierosinājumi bija rīdzinieki, jo Latgales iedzīvotājiem, kuri sastādīja rotas sastāva vairākumu, šos svētkus nebija rasts tā sevišķi svinēt. Negaidītais uzbrukums blakus iecirkni vienā mirkli aizslaucīja vīriem svētku tuvuma sajūtu un lika trauksmaini saausīties. Tūlīt arī nāca komanda nemi rokās ieročus. Bija atstaidzies rotnieks.

Zēni, pielieciet soli, tur iet drūmi! — mudināja komandieri. Astoņus kilometrus lielo attālumu rota veica vienā stieplēnā. Lūk, te priekšā jau mutuloja kalns! Vienība izvērās kēdē, lai dotos cauri nelīelam prieku mežam, kad pamanīja starp kokiem pārvietojamies pretinieku kājniekus, kuri, cik varēja nojaust, arī steidzās iziet legionāru pozīciju flangā. Pārī priekšā esošam celiņam iesākās apšaudīšanās, bet kavēties nebija lai-

LEĢIONĀRI

● Šis materiāls, kurā atstāstītas bijušo latviešu legionāru atmiņas, protams, nepretendē uz legionāru lomas vēsturisku izvērtējumu. Tas tikai ieskicē dažu mūsu novadnieku — bijušo legionāru — likteņus un parāda, cik dramatisks un bieži vien pat traģisks tas bija. Notikumu daļībnieki — dzīvie un jau mirušie — nosaukti istajos vārdos.

un uzsāka apmācības vadīt rotas, veidojās bataljoni. Kādā rudenī naktī tika izsludināta trauksme visās korpusa apakšvienībās. Atkal karavīru miņņu pagalmos kārtojās pelēkas vīru un jaunekļu rindas. Tikal letērpš šoreiz latviešiem bija citāds, un citā virzienā no Rīgas devās gājēju kolonnas.

Jāzeps Brokovskis, bijušais 15. SS divīzijas legionārs, šoreiz gvardes sarkanarmieša izskatā līdz ar saviem biedriem tuvojās Džūkstel. Rudenīgajā apkārtnē sākās pastiprinātas kaujas apmācības, lai vīri labi iemanītos pārvarēt visu veidu nocietinājumus pretinieka pusē. Lietavas, dubļi, sniegs nebija nekādi sabiedrotie karavīru neapskaužamajā iekdienā. Šim mācībām un mocībām galu darīja artillerijas viesuļuguns, kurā ievadīja lielo Ziemeļsvētku kauju pie Džūkstes. Ierindnieks Brokovskis otrajā uzbrukuma dienā ticis reizē ar savu rotu gandrīz līdz otrajam pretinieka tranšejām, apšaudē līdzams pa uzturamo zemi, ar sīku miņu ierakums tika ievainots arī ievainojuma raksturs atļāva viņam paša spēkiem tikt atpakaļ aizmugurē. Pavadījis noteikto laiku slimnīcā, lai arī zaudējis aci, Brokovskis laimīgi atgrīzās savā sētā.

CITĀDI ceļi nostaigāti 15. SS divīzijas ierindniekam Pēterim Upeniekam no Cukurim. Pēc apmācībām ieradās apakšvienībā, viņš bija nokļuvis sava novadnieka, nodalās komandiera Staņislava Svaļba pakļautībā. 1940. gadā šis uzņēmīgais puisis no Berezovkas, bezzemnieks, bija iestājies pagasta milīci un staigājis ar sarkanu apseju uz piederīnes. Karam sākoties, līdz ar citiem jaunajiem puīšiem, noslēpies krūmos, pārlaidā frontī un vēlāk brīvprātīgi iestājās legionā. Laikam novērtēja, ka karošana viņam pienemamāka padarīšana nekā kalpa gaitas kaut kur Zemgalē. Bēgt no frontes viņš netaisījās un pierunāja arī savu biedru Upeneku palikt divīzijā līdz galam. Viņam gals pienāca jūnijā, karojot Velikajas upes pozīcijas dienvidos no Opockas.

Līgo dienas plevakarē apkārtnē vienīgajā bezvārdā augstienē, kur bija nocietinājies pastiprināta legionāru rota, pēkšņi sāka sprāgt neskaitāmas lielgabalu granātas un mīnas. Pēc veselās stundas dūmu un šķembu viesuļa, kas gandrīz pilnīgi izpostīja nocietinājumus un aizbēra tranšējas, pretinieka uzbrucēju kēdes kalnu lēņma. Dzīvu aizstāvju, kas spēja šaut, bija maz palicis, tāpēc nebija, kas uzbrukumu atsistu. Kauja par šo augstienē ledēgās vēl negantāka. Jo 15. SS divīzijas vadība ar šādu svarīgu pozīciju zaudēšanu samierināties, nevarēja. Pēc artillerijas sagatavošanas uguns, no kuras viss kalns letinās sprādzienos, pļesteiguvšos palīgā legionāru kēdes metās pretuzbrukumā un aizkļuva līdz pašai kalna virsotnei. Nespēdami izturēt mīnmetēju apšaudī un pretinieka skaitlisko pārspeku, latvieši atvilkās atpakaļ lejā. Palīgā ierādājās kāds atpazītais kalnu. Palīgā steldzīgi ieradās pretinieku lielgabali. Legionāri otreiz metās kalnā un šoreiz notrieca krievus kalna pakājē, reizē atrīvodami arī dažus sagūstītos savējos. Bet panākums nebija ilgstošs. Kārtējo reizi nespēdamas izturēt pretinieka viesuļuguni, jo augstienē vairs nebija kur paglābties, izretinātās un nogurušās kēdes kārtējo reizi atstāja kalnu.

Taisnī šinī laikā kaimiņu bataljona sektorā ar satraukumu vēroja iedegušos kau-

ka, un virsnieki rāva puīšus augšā trieciēnā.

Kā latgaliešiem, tā rīdziniekiem izplūsanās ballītēs nav bijusi neparasta lieta, tāpēc vīri traucās pretiniekam virsū bez stotimšanās. Tālākais viss norisinājās, laiku mērot sekundēs. Grupas komandieris Svaļbs, ar savumodaļu darbotamies rotas labajā flangā, paspēja izšaut gandrīz tukšu automāta aptveri. Skrienot starp kokiem, priekšā pacīrtās kāds pretinieka stāvs, kura durkli tikko bija atisis sāpūs blakus skrejošais legionārs. Svaļbs no visa spēka trieca pretiniekam ar smaršera rokturi denīnos, pats tanī pašā brīdī saņēmdams durkli dūrienu vēderā no cita pielēkušā «štrappnika». Mirkli par velu šo uzbrucēju ar drausmīgu laides triecienu pa galvu nosēdināja zemē Svaļba kaimiņš. Svaļbs, krampjaini rokās saņņaudzīs automātu, pārvēlās pārī pretiniekam, locīdamies nevaldāmās sāpēs. Viņš vēl mēģināja pasauļel ko pateikt, bet šinī vi- zinā, kur atradās abas karosāšās pretinieku kēdes, skanēja lāsti, necīlvēcīgi pirmsnāves kļiedzieni un ieroču dobi atsitieni. Legionāru šoreiz bija skaitliski vairāk, bet «štrappnikiem» garākas sāutenes un vairāk automāti. Maz viņu aizbēga dzīvu, bet palika daži sagūstītie.

— Ko jūs kā dulli te plēšaties pretī, lielduši priekšā? — grībēja zināt legionāri. — Mēs, kā jau sodītie, atkāpties nemaz nedrīkstam, — taisnojās «štrappniki». Sadursme, kā sākusies, tikpat negaidot arī bija nodzīsus. Sanitāri sāka pārsiet ievainotos, bet vairākiem desmitiem vīru nekas vairs nebija vajadzīgs. Rota pēc nelielas atelpas izvērtās uzbrukuma augstienē. Bet tikko tā parādījās laukā no priedulāja, tā vīru rindas sāka kapāt lodes un mīnu šķembas. Jātvelkas vien bija atpakaļ nelīelajā mežinā. Legionāriem šobrīd pietrūka spēku un līdzekļu. Kalns palika pretinieka rokās.

Rīta agrumā pirms saules lēkta, raso-tajā zālē gulēja garas kritušo legionāru rindas. Daudziem pie krūtīm bija piesprauti vēl nepaspējuši novīst ziedu pušķi. Te vēl nebija visi bojā gājušie. Daudzi palika tur priekšā, augstienē apbērnī ar zemēm, būdami vēl pusdzīvi.

I ERINDNIEKS? Pēteris Upenieks notikušajā slaktīnā starp viņa rotas biedriem un pretinieka soda rotu nepiedalījās. Viņš, kā jau labs krievu valodas pratējs, bija palaists uz vietējo sādžu, lai Līgo vakara svinībām «sazvejotu» kādu stiprāku dzeramo. Atgrīzies atpakaļ, rotu viņš vairs nometnē neatrada. Izrādījās, ka atnestās paštecinātā pudeles izlietojamas kritušo biedru piemiņai. Vēlāk vasarā Upenieks līdz ar savu divīziju, atrazdamies smagās aizsardzības kaujās, atkāpās Ludzas un tālāk Lubānas virzienā. Kad divīzijas aizmugurē palika Malta un daudzi legionāri, kuriem tepat bija mājās, jau izkļuva, arī Upenieks taisījās doties uz dzimto pusi. Kādās atstātās mājās, pievācīs vēl lietojamu divriteni, piesējis pie rāmja karabini, gaišā dienas laikā mēģināja aizbraukt līdz Preiļiem. Diemžēl celojums beidzās pie tuvākā vācu posteņa, kur viņu apstādīnāja. Skaidrošanās beidzās ar to, ka bija jāiet konvoja pavadībā pie tuvākās vācu karaspēka daļas priekšniecības. Neko labu no tādas «audiences» negaidīdams, uzciēnājis pavadoni ar cigareti, Upenieks negaidot legāza tam pa kaklu un pa apkārtceļiem bēga atpakaļ uz divīziju.

Turpmākais ceļš viņu aizveda cauri

Rīgai uz Kurzemi, Marta kaujās, būdamis jau 19. SS divīzijas sastāvā, viņš pie redzēja sarkanarmijas daļu uzbrukumus Rumbas muizas rajonā, kur uzbrucējus vilni pēc viņa noguldīja šņieģā vācu ložmetēji. Citā vietā savukārt bija izveidojies stāvoklis, kad dažas legionāru vienības bija gatavas bēgt jau uz Liepāju. Pieredzējis arī, kā saņemts gūstā latviešu sarkanarmiešu vads, kurš, kāda seržanta komandētis, bija ieklīdis dziļāk uzbrukuma laikā vācu izveļotojumā. Kapitulācijas dienā Upenieks pielaidis kļūdu, paklausot kādam sarkanarmietim — latvietim, kurš apgalvojis, ka visus palaidīšot mājās. Nācās četrus gadus nonīkt Amūras apgabalā, bet bija viss sagatavots, lai varētu aizlaisties mājās.

Tāļajos Austrumos apglabāti daudzi legionāri, kuri gāja bojā no nepietiekoša uztura un no slimībām. Šeit atsūtītie latvieši bieži atcerējās un iūsmoja par bāribu, ar ko pirmskara Latvijā baroja cukas. Upeniekam arī šeit bieži palīdzēja krievu valodas prasme. Kādu laiku viņš bija piekomandētis darbā pie mērnīka, kas bija samērā viegls uzdevums. Vienu laiku pat bija iecelts par frizētavas vadītāju. Šis ļoti izdevīgais amats gan beidzās ļoti negaidīti. Kādu dienu apsardzes priekšnieks pieprasīja, lai viņam būdu nodzen pats vadītājs. Te izrādījās, ka būdu dzīt Upenieks lāgā neprot, jo sāgrāizija priekšnieka bakurētāno seju. Tūlīt arī nācās šo posteni atstāt.

BĪJUSIE skolas biedri Antons Kuņickis un Staņislavs Soms bija pēdējā iesaukuma legionāri. Kuņickis bija nosvērts, mierīgas dabas, turīgu māju saimnieka vienīgais dēls. Būdami vienmēr godīgi, taisna cēla gājēji, veckai nav grībējuši val drīzāk jau nepratuši dēļ no iesaukšanas legionā izpēstīt. Kuņicka biedrs, Soms no Berezovkas, bija jaunākais dēls ģimenē un visā apkārtnē pazīstams kā trakulīgs puisis. Viņš bija nostrādājis vasaru Zemgalē, lai nopelnītu velosipēdu. Vēlāk, okupācijas laikā, viņa tīrīgas polu ģimenes piederīgās vī par samaksu aizbrauca darbā uz Vāciju. Tur savukārt pieteicās darba dienestā un tadā kārtā no klausām tika vaļā. Tā abi puīši uzsāka ceļu kopā ar citiem, kurš beidzās ierakumos Velikajas upes krastos.

Jāsaka: Somam sagādāja patiku patrokšnot ar šaudišanu, un viņš nepalaida garām izdevību, lai no ložmetēja aiztriektu kārtu pretinieka ierakumu virzienā. Vai bez jēkkāda mērķa — mīļajā Dieva pasaulītē. Tās bija samērā vienmuļas pozīcijās pavāditas dienas. Taču drīz sākās smagu kauju laiks, kad dienas un naktīs savā ziņās līdz ar parejō frontī atkāpās jau uz netālās dzimtenes robežām, bieži atvairot spēcīgu pretinieka uzmaķšanos un pat laužoties ārā no pusaplenkuma.

Kādu rītī abi draugi, jau galīgi nomocījušies daudzajās kaujās un atkāpšanās dienās, bija norīkoti lauka sardzē nelielas upītes krastā. Drīzāk jau iznāca, ka viņi bija gadījušies arjergardā, lai trau-cētu pretinieka izlūkus izsekot atejošās divīzijas daļas. Labības lauka nomalē izrakusi sev vieninieku ierakumus, udeņs aizsega iedrošināti, viņi noāva pārpūl tās kājas un, klusuma apmānīti, iemīg

Kuņeckis pamodās kaut kā nejaust un pārsteigts ieraudzīja, ka priekšā, pārbrizdama upīti, šlakstinās pretinieka kēde. Pakēris tūlīt apavus un pamānījās, ka viņa biedrs arī jau novērtējis stāvokli, Kuņickis tāpat basām kājām laidās, ko māc, no notikuma vietas tālāk. Pa kreisi, pāri ceļā uzbērumam pārkrieknam, bija manāmi kaimiņu vienības vīri — vīsovieši, kurus kaut kur no flanga jau apšaudīja ložmetējs. Pārjokuši pārī lielceļam, abi apāva kājas, līdz ar to nodrošinādami sev turpmākās rīcības iespējas. Kopā viņi Latvijas robežu tomēr nesāpsniedza. Skīšanās iznāca pie neliela ezera, kur kaujas apstākļos vienam iznāca atiet pa vienu krastu, bet otrs nokļuva pretējā. Soms drīz nokļuva apšaudē, tika ievainots un mira dziļā aizmugurē, slimnīcā. Kuņickis vēlāk noklīda no savas daļas un laimīgi sasniedza mājās.

GĀJA gadi, kurus vadīdami, bijušie legionāri, laudzdamies cauri visām iespējamajām kolektivizācijas nejdzībām, ar latviešu zemnieku sīktumu izdzīvoja un izskoloja bērns. Neskatoties uz dažādiem aizliegumiem un kampaņām, pamazām būvēja pat mājas un iedzīvojis mantā. Jaunā latviešu pēckara paudze sāka aizpildīt kantoru telpas un priekšnieku kabinetus, atstādama iznīcībai dzimtas mājas. Arvien nevarīgāki un mazākā skaitā palika bijušie latviešu legionāri. Kādā vēlā, drūmā rudenī dienā Mežariju kaspētā pie valējā zārka no aizgājēja Jāzēpa Brokovska atvadījās skaistules meitas, dēls, znoti un radinieki. Pienāca atvadīties arī bijušie frontinieki — «tīrie» sarkanarmieši. Citi kara biedri, bijušie legionāri, kādreizējie mazpulcēni, atvadīties neatnāca. Toreiz tā bija pieņemts.

A. DZENIS

(Upmalas cēma Berezovkā)

Tēvzemes nedēļa

Sevi un dzimto vietu apzinoties

Aizvadīta «Tēvzemes nedēļa». Tās pamatmērķis bija — censties apzināt saknes savai zemei, tautai, sev pašam, paskatīties redzīgi uz savu dzimto pusi, tās laudim un likteņiem.

Gatavošanās «Tēvzemes nedēļai» sākās jau septembrī un oktobrī, kad skolēni meklēja atbildes viktorinai par rajona vēsturi un kultūru. Tagad varam nosaukt pareizo atbildu autorus. Tie ir: N. Liepnieks un S. Lietāuniece (Jersikas deviņgadīgā skola), R. Krasovska (Preiļu 2. vidusskola), I. Baško un R. Bekess (Preiļu 1. vidusskola).
Rajona skolas izrādīja lielu atsaucību, organizējot un ap-

meklējot zīmējumu izstādi «Skaistu kopsim tēvu sētu». 13. novembrī, atklājot izstādi, teicām paldies interesantāko zīmējumu autoriem: L. Kancānei, G. Pūgam, A. Putānam, R. Zeimulei, I. Ostrovskai (Līvānu 1. vidusskolā), A. Ernstsonam, J. Mukānam (Preiļu 1. vidusskolā), M. Stikānei, D. Vucēnai (Jersikas deviņgadīgā skola), R. Kolēšnikovam (Līvānu 2. vidusskolā), M. Springei (Rudzētu vidusskolā), A. Karčevskai (Niedru deviņgadīgā skola). Šī zīmējumu izstāde no 26. līdz 30. novembrim skatāma Līvānu jaunrades namā. Turklāt jebkura rajona skola, ja vēlas, to var organizēt savās mājās.

14. novembrī daiļlasītāju skatē piedalījās 134 dalībnieki. Jāteic gan, ka atsevišķos gadījumos atlase rajona skatē nebija pietiekami nopietna. Taču kopumā 13 labākie daiļlasītāji pārstāvēs rajonu Latgales novada skatē, kas 8. decembrī notiks mūsu rajonā. Tātad turēsim iekšus par R. Marcinkeviču no Rudzētiem, I. Skāpari un D. Liepnieci no Jersikas, V. Vilcānu un D. Fokinu no Jaunsilavas, R. Kašu no Līvānu 1. vidusskolas, I. Graudīnu no Līvānu 2. vidusskolas, I. Vucāni D. Sondoru, I. Haritonovu, K. Mūrnieci, I. Šņepsti no Preiļu 1. vidusskolas.
Nedēļas nogalē uz tikšanos

bija aicināti mūsu novadnieki — mākslinieks J. Pigoznis, kultūras darbinieks un deju pedagogs G. Skrimblis, Aglonas internātskolas direktors, Latvijas Republikas Augstākās Padomes deputāts A. Pužo un Greižu ģimenes ansamblis no Aglonas. Atliek tikai nožēlot, ka skolēni šo iespēju tikties neizmantoja.

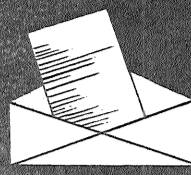
«Tēvzemes nedēļa» noslēgusies, bet darbs jāturpina, lai ikviens no mums apzinātos vietu, kur dzīvojam, un sevi šajā vietā un laikā.

I. PEISENIECE,

rajona skolēnu jaunrades centra metodiķe

Vēstule

redakcijai

Klausoties sesiju...

● Noklausījusies rajona Tautas deputātu padomes sesiju 14. novembrī, nolēmu izteikti gan tās dalībniekiem, gan citiem klausītājiem savas pārdomas un ierosinājumus.

Pirmkārt, par tehnisko pusi. Vai tiešām zālē nav mikroфона, vai arī deputāti to ignorē? Izņemot sesijas vadītāju, no zāles reti kurš ir sadzirdams.

Mani mazliet aizvainoja J. Bojāra izteikumi pret V. Ansbaka informāciju un savāktajiem rakstiem sakarā ar celulozes rūpnīcu. Ne jau noniecināt vajadzēja parakstu vācēja objektivitāti un godaprātu, bet gan atklāt problēmas būtību līdz galam. Es par parakstu vākšanu uzzināju tikai no J. Bojāra teiktā, taču pilnīgi saprotu iemeslus, kas izraisīja šādu reakciju. Jūs, deputāti un arī izpildvara, tāpat kā vecais sastāvs, bieži «aizmirstat», ka esat ne tikai tāpēc, lai lemtu, bet arī lai informētu (kādreiz — arī apspriestos) savus vēlētājus.

No J. Bojāra teiktā izriet, ka ir dota oficiāla piekrišana celulozes rūpnīcas tehniski ekonomiskā (kāpēc vēl ne ekoloģiskā?) pamatojuma izstrādei. Un tad taču ir pašsaprotami, ka Līvānu iedzīvotājiem ir tiesības to vismaz uzziņāt, ja ne vairāk. Piedevām bija nepieciešams paskaidrot, kāpēc vajadzīga tehniskā ekonomiskā pamatojuma izstrāde, ka šādu pamatojumu izstrāde tiek veikta vēl vismaz četrās vietās republikā utt.

Lasu visas informācijas par deputātu padomju darbu rajonā, bet šādu informāciju gan netiku redzējuši. Jāsecina, ka deputāti šo jautājumu nemaz nav skatījuši. Bet kas tad ir devis piekrišanu tehniski ekonomiskā pamatojuma izstrādei, pat neinformējot par to iedzīvotājus? To uzskatu vismaz par necienas izrādīšanu. Un vai paši deputāti maz zina, kas šo jautājumu ir izlēmis?

Gribētu izteikties arī par L. Sustova atbildēm uz deputātu jautājumiem, kuras, maigi izsakoties, bija ļoti nervozas. Taču jautājumi, ko uzdeva deputāte M. Stalidzāne, interesēja daudzus. Arī sesijas vadītājs brēdēja šīs tēmas izvērsanu, bet to jau varēja saprast, jo tiešām ir milzums visādu objektīvu grūtību, arī iedzīvotāju pirkšanas kāre ir drudzaina. Taču tas nebūt nav viss.

Mums visiem ir radi un pazīnas citos rajonos, mēs zinām, kādi taloni viņiem ir, cik pret tiem dod un ko dod. Bet mūsu rajons vienai ir «astē». Arī citiem perifērijas rajoniem ir tās pašas objektīvās grūtības, tātad ir vēl kaut kāds moments un tas varētu būt — māka šīs problēmas risināt.

Vēl gribētos, lai deputāti vairāk būtu lietas kursā par notikumiem rajonā, vismaz par tiem, kas atspoguļoti «Novadniekā». Tad nebūtu jātērē laiks un jārunā par jautājumiem, uz kuriem jau sen dotas atbildes (par TV programmu publicēšanu «Novadniekā»).

Ļoti vēlētos, lai deputāti un pārējie justu pietāti viens pret otru uzskatiem un darbu, atbildētu pieklājīgi, bez demagoģijas un replikām, kā arī pievērstu uzmanību valodas kultūrai, kurā, manuprāt, nemaz nav.

Lai nobeigums nebūtu tik simistisks, saku paldies tiem, kas strādā godprātīgi, kas jau no «krēslu» neizjūt kā troni. Veiksmī darbā.

Aija NAGLE (Līvānos)

Vecmāmiņu pūra lāžu dāsnums

«Neieri sveci zem pūras» — māca tautas gudrība. Un tā, pateicoties Preiļu skolēnu jaunrades nama pulcīnu vadītājiem un audzēkņiem, tā pa izstādē «No vecmāmiņas pūra lādes», kas pagājušajā nedēļā bija skatāma grāmatu nama «Latgale» izstāžu zālē.

Mūsu vecmāmiņu paaudzes meitenes var apskaut, jo viņām tika iemācīts viss sadzīvei nepieciešamais. Mums bija iespēja izstādē ievietot darbiņus, kas savulaik nodrēja dzīvei un vienlaikus veidoja gaumīgu vidi.

Izstādē redzami darbi pārsvarā nebija jauni, bet ikdienā lietoti, un tomēr laika gaitā savu krāšņumu saglabājuši. Daudzi no tiem ģimenēs tiek glabāti kā relikvijas. Piemēram, Agates Veigules (1876. — 1938.) pirms deviņdesmit gadiem austais divieļis ar mežotnēm, apamborētu (1952.) gadsimtu mīļā izšūtais divieļis, Paulīnes Laizānes (mirusi 1967. g.) tamborētais galdauts, Marijas Terešenko (1912. — 1987.) izšuvumi, Klementīnes Semules (1918. — 1982.) divieļi.

Kopumā izstādē bija redzami 67 darbi, ko labprāt mums piedāvāja: Monika Skutele (16 darbi), Nadežda Dobkalne (8 darbi), Veronika Upeniece (10 darbi), Ludmila Macanova (6 darbi), Alisa Kolosova, Černoprova, Genovefa Slice, Evitas Geres vecmāmiņa.

Kāds bija šīs izstādes nolūks? Ne tikai papriecāties par gadu desmitiem ilgi saglabātajiem rokdarbiem, bet arī radīt jaunās paaudzes meitenēs pārliecību, ka «man arī tā jāprot». Būsim ļoti gandarīti, ja, aizejot no izstādes, līdzī panēmāt kādu ideju, ierosmi savam rokdarbam.

Liels, liels paldies mūsu mīļajām vecmāmiņām par uzticēšanos un vēlēšanos dalīties savā bagātībā. Ceram uz aktīvu sadarbību arī nākamgad.

A. CAUNE,

rajona skolēnu jaunrades centra metodiķe

Lai nezūd tradīcijas!

Līvānu skolēnu jaunrades namā no 14. līdz 21. novembrim darbojās izstāde «No vecmāmiņu pūra lādes». Tie bija burvības pilni meistardarbi plašam skatītāju lokam.

Pieminot senos laikus un vecmāmiņas, kuras šodien ir aizsaulē, izstādes atklāšanas dienā pulcīnu darba organizatore Valentīna Poikāne aicināja iedegt svecītes. Ar klusuma brīdi klātesošie apliecināja patiesu mīlestības bija atnākušas uz izstādes atklāšanu, daiļās ar mums savās atmiņās par jaunības laikiem.

Apskaužama ir vecmāmiņu vērtība, čaklums un pacietība. Paldies I. Kārklei, J. Vuškārnecei, E. Bikavnieci par rūpīgi austajiem galdautiem. Izstādi kuplānā daudzi austie divieļi ar tamborētiem galiem un izšuvumiem. Varam tiešām no sirds pateikties čaklajām audējām I. Kārklei, E. Butānei, J. Vuškārnecei, Z. Zundānei un viņas mammai Z. Grugulei, V. Vilcānei, H. Gulbinskai, K. Vaiodei, S. Poikānei, O. Ozoliņai un L. Užarevičai.

Paldies Valda Mežāka vectēva vecmāmiņai un Z. Grugulei par austajām saģisām, kuras saudzīgi glabātas jau turpat 100 gadus. Arī I. Kārkles sega austa 1890. gadā. 1934. gadā austā H. Kotānes sega nav zaudējusi savu lieliskumu. Kaut gadu gaitā daudz cietusi.

Cimdu un zeku autores Z. Zundāne, J. Ušacka, V. Čāzere, A. Spoģe, A. Mežāka, T. Caune priecē skatītājus ar saviem rak-

stiem un krāsu salikumiem

Vecmāmiņām saglabājušās daudzās sedziņas, salvetes, galdautiņi, kas darināti riseljē tehnikā. To autores — T. Suba, H. Gulbinska, V. Petrova, J. Gorūza, E. Biukšāne, A. Penega, E. Bikavniece, K. Vaiode — var lepoties ar saviem meistardarbiem.

Interesanti un skaisti balto darbu tehnikā darinātie darbi.

Daudz tādu bija H. Gulbinskai un A. Rabčevskai. Ļoti interesanti mezgliņu tehnikā izšūti galdauts bija V. Malahovskai.

Ar tamborējumiem iepriecināja A. Kozlovska, Z. Zundāne. Ļoti skaistas A. Mežākas tamborētās mežģines palagiem.

Izstādes noformēšanai kopā ar dekoratīvajiem lukturiem un sauso ziedu kompozīcijām labi iederējās Ģirta Freiberga vectēva kokgrebums.

Paldies Z. Zundānei par jaunībā pīto sētūvi un nesen pītajām vīzēm, kuras darinātas no liepu lūkiem, kas sagādāti vēl tajos tālajos 30. gados.

Atklāšanas brīdī Anna Kārkles vadītā folkloras ansambļa izpildījumā dzirdējām latgaliešu dziesmas.

Preiļu rajona jaunrades centra rokdarbu pulciņos, kuras vada G. Kuzmina un N. Vuškārnece, var apgūt mūsu senču gudrības un darba prasmi. Ir daudz radošu bērnu, kas vēlas to iemācīties.

Paldies izstādes kārtotājam Natālijai Vuškārnecei, Valentīnai Poikānei, Galīnai Kuzminai par ideju celt gaismā mūsu tautas rokdarbus. Kaut šī tradīcija nezustu un ļautu arī turpmāk skatīt senas un skaistas lietas!

E. BOJĀRE (Līvānos)

● ATTELOS: izstādes atklāšana Līvānos.

J. STARA foto

ŠIS GADS ir neparasti dāns ar daudzu pazīstamu, puspazīstamu, pus-aizmirstu, pavisam aizmirstu vai pat nedzirdētu latgaļu kultūras, literatūras, zinātnes viru apajām jubilejām. Pie tādām pieskaitāms arī sabiedriskais darbinieks, bibliofils, publicists Ontons Dzens. Mūsu vidējās un jaunākās paaudzes ļaudis par viņu pirmoreiz dabūja dzirdēt pavisam nesen, kad mums tika dota iespēja tuvāk iepazīties ar klaidā dzīvojošo tautiešu grāmatām, avīzes «Latgolas Boļss», žurnāla «Dzeive» un citu ārzemju preses izdevumu komplektiem. Šajā bagātīgajā klāstā O. Dzena trīsdesmito gadu sēriju «Muna dzeive» ietern visai redzamu vietu.

Viņš ir dzimis 1890. gada 20. martā Vārkavas pagastā. Pēc vietējās skolas beigšanas dienēja cara armijā. 1917. gadā jaunais karavīrs kā agitators (viņus sauca par emisāriem) apbraukāja daudzus Austrumlatgales pagastus un pilsētīnas, izskaidrodams Pagaidu valdības politiku, lai ikviens pats varētu izskirties kāds ceļš ejams uz jaunu dzīvi. Vēlāk daudzus gadus viņš nostrādāja par tautskolotāju, bija aktīvs pagastu pašpārvaldes darbinieks, dzimta pagasta vecākais.

Pa kriptatīnai O. Dzens bija sakrājies savulaik novadā plašāko latgaļu rakstniecības privāto bibliotēku — tūkstošus eksemplāru grāmatu, laikrakstu un žurnātu kolekciju, tādējādi pilnīgi reprezentēdams novada drukāto vārdu. Ne velti Bronislavs Spūlis viņu dēvēja par Latgales Misiņu.

1944. gada nogalē Dzeni — ģimenes galva Ontons, viņa sieva Veronika (dzimusi Zunc), meitas Antoņina un Paulīna,

baidoties no sarkanā terora, bija spiesti atstāt dzimto pusi, kur bija laistas jo dzilas saknes, pamest tēva sētu, plašo bibliotēku, senču rakstus un doties svešumā, tāpat kā to darīja tūkstoši citu tautiešu. Pie visa vainīgs bija brīesmīgs karš, un skarbā dzīves īstenība izdzina viņus

O. Dzens bija viens no Latgaļu izdevniecības dibinātājiem, laikraksta «Latgolas Boļss» redakcijas kolēģijas ilggadējais loceklis, žurnāla «Dzeive» līdzstrādnieks. Arī te viņš aktīvi atbalsta drukāto vārdu ne tikai ar padomu un materiāli, bet arī ar saviem daudzajiem

Senču gara sargātājs

no savas dzimtas zemes trimdā tajā svešumā. Sākās grūtību un ciešanu pilnas gaitas.

Sākumā bēgli apmetās uz dzīvi Valkas nometnē Vācijā. Bija smags darbs akmeņlauztuvēs, kad ne vienreiz vien nācās piedzīvot netaisnību un pārestību no tautas brālī puses par savu latgalisko izcelsmi. Ar sirdssāpi O. Dzens pārdzīvoja latgaļu valodas pazīšanu no baznīcas, preses un vispār drukāta vārda apkarotāšanu. Toties viņš allaž ir bijis pateicīgs vienkāršai vācu tautai, kas pēdējos kara mēnešos un pirmajos pēckara gados dalījās ar trimdiniekiem visos priekšos un bēdās.

Pēc dažiem gadiem Dzeni pārbrūca uz ASV, kur apmetās uz pastāvīgu dzīvi Grand Havenā Mičiganas pavalstī. Arī te O. Dzens bija aktīvs dažādu latgaļu ārzemju organizāciju loceklis, viens no rosīgākajiem kultūras dzīves kopējiem. Vecā bibliofila lletīškile un dziļi argumentālie padomi allaž tikuši uzmanīgi uzklausti un noderejuši tautiešiem.

rakstiem par sabiedriskiem un kultūrvēsturiskiem vaičājumiem. Minēsim kaut vai krājumos «Acta Latgalica» ievietotos viņa apcerējumus «Pagastu dibināšana un darbība Latgalē» un «Maija mēneša tradīcijas Vārkavas pagastā». Viņa publikācijām raksturīgs skaidrs, labi pārdomāts izklāsts, no visām tām strāvo dzīla latgaliska mīlestība.

Ontons Dzens aizgāja viņsaule turpat Grand Havenā 1974. gada 28. maijā.

Pedējo mūža cēlenu viņu nodarbināja galvenokārt memuāru uzrakstīšana, kam viņš veltīja četrus gadus — ik dienas sacerot pa lapīnai. Tos laida klajā pašu sabiedrība «Latgaļu izdevniecība». Vairāk nekā tūkstoš lappušu plašo, galvenokārt dienasgrāmatas formā rakstīto, bagātīgi ilustrēto kultūrvēsturisko darbu «Muna dzeive» autors jau pēc nāves pamatoti izpelnījies Andriņa Jūrda fonda 1979. gada laurēta nosaukumu.

Memuāri vēsti par viņa ilgā, grūta un reizē bagātā mūža cēlēm un stīgām — ganu zēna, skolas, armijas, tautskolotāja,

pagasta pašpārvaldes darbinieka un vecāka, tad trimdinieka gaitām. Grāmatas satur bagātīgus aprakstus par kariem, revolūcijām, posta laikiem, brīvās Latvijas valsts celtniecību, okupāciju gadiem, par dažādām valdībām un režīmiem, arī par Dzeņu dzimtas saknēm, par visu kārtu laudīm, viņu saimnieciskām lietām, tikumiem, visa mūža gaitām un sūpuļa liksts līdz kapu kalniņam. Bagātīga etnogrāfiskā un vēsturiskā materiāla ziņā šis ir retas grāmatas, kas lieti nodereš jo daudziem pētniekiem.

«Visam cauri kā gaiša saule spīd viņa mīlestība uz savu senču mantojumu, valodu, tēva sētu tradīcijām, ticību, apvienotu ar dziļu kristieša mīlestību uz Dievu, reliģiju, baznīcu un augstu daļuma izjūtu,» atzīmē profesors Leonards Latkovskis.

Tas viss arī palīdzēja O. Dzenam pārdzīvot daudzas likstas, līdz galam izturēt savu stāju, kristieša goda prātu, izvairoties no lētas popularitātes, neskrīnēt pakal baram, kas maršē pēc svešas mūzikas skaņām. Viņš kā patriarhs ozols stingri sargājis Latgales sētu un savu senču mantojumu, centies dzīvot tā, lai ap viņu valdītu ģimenes kopības gars. Visur un vienmēr viņš centies būt godīgs un kriens cilvēks, gādīgs ģimenes tēvs un aktīvs sabiedrīks darbinieks, kurā gaitas vadījis dziļa mīlestība pret savu dzimto Māras zemi, saviem tautas brāļiem un māsām. Nekādi pasaules vēji nespēja viņu novirzīt no šī ceļa, kuru iet, dzīvojot satīcībā un sadraudzībā, viņš nemīlīgi mudinājis un novēlējis arī saviem līdzilvēkiem.

Viktors TROJANOVSKIS

Kultūras dzīve

Svētku dienas Jersikā

Kā it visur Latvijā, arī Jersikā notika 18. novembrim veltīts svinīgs sarīkojums. Pagasta Tautas deputātu padomes priekšsēdētājs J. Eidiņš bija apkopojis vēl tik nesenā pagātnē liegtos, bet patiesos vēsturiskos faktus un materiālus, skanēja O. Skujas un M. Vaivodes dzejas rindas Latvijai, mūsu tautai. Skanīgi un dzirdri suminājumu dzejā pievienojās mazo jersikiešu balsis — skolēni dziedāšanas skolotāja P. Jefimova vadībā no visas sirds dziedāja mūsu mīlās un labās, allaž jaunās dziesmas. Jaukais koncerts līdz asarām aizkustināja ne vienu vien skatītāju.

Bet pēc svinīgās daļas un svētku koncerta visi kopā — bērni un viņu vecāki, ciema jaunieši — kapelas pavadījumā dejoja valsi, polku...

Un var tikai priecāties un apsveikt, ka Jersikas bērni skaiti un graciozi let dejas soli, stalti un iznesīgi prot nest savu augumu, ka viņos ir tā lielā uzdrīkstēšanās lūgt

uz deju un dejoj, ka viņos dzīvo tieksšanās pēc patiesi skaistā. Ir nevilto prieks par to, ka viņi nekad nebūs košēju zelštāji un robotiskās mūzikas dievinātāji.

Mīļš paldies skolotājai Maijai Nārunei, kas to bērniem ir iemācījusi no pašas pirmās klasītes, bet šogad to turpina darīt pagasta bērnu sarīkojumu delu puīcīņa.

Skolēnu koncerti ciema klubā nav retums. Lai bērni pierod pie skatuves, lai pierot pie skatītāja, lai mīlās izjust to lielo atbildību, kādai jābūt, iznākot tautas priekšā, lai atraisa savus talantus, cik nu tas laukos ir iespējams.

Jau vairākus gadus maija otrajā sestdienā (tagad tā būs arī Mātes diena) skola ciema klubā sniedz savu koncertu ar nosaukumu «Visu gadu dziesmas krāju» — kā pārskatu par mācību semestru laikā sagatavoto, radīto un skandēto skolā. Šos koncertus iecienījuši visi pagasta iedzīvotāji un, protams, bērnu vecāki, jaunākie brāļi un māsas, omītes un opapi.

Mārtiņballe Jersikā šoreiz pulcināja pie galdītiem kā ģimenes cilvēkus, tā ciema jauniešus.

Sarīkojuma iesākumā skanēja Mārtiņa dziesmas, atainojot it kā šo svētku hronoloģisko secību. Izskaidrojām arī Mārtiņzīmes būtību. Tā ataino divus gaišus. Gaišis ir laika gaitas simbols un visu laika maiņu priekšvēstnesis. Šajā sakarā mēs visi atcerējāmies senos ticējumus par laika apstākļiem. Atgādinājām, ko der zināt jaunām meitīnām, zīlējot šajā vakarā.

Mārtiņi ir svētki, kad kļūstais vēl laiks beidzies, tādēļ tieši ar šo dienu sākas Mārtiņ-

bērnu jautrie gājieni maskās — ķekatas. Šajā dienā daudz dzied un dejoj, uzdod mīklas un let rotālas. Mēs mīklas šoreiz minējām pēc principa «Uzmini nu!» kas izraisīja vispārēju jautrību un smieklus. Mums bija pašiem savs īstens Mārtiņtēvs, un viņam tika mārtiņrožu pušķis.

Lūk, to visu mēs arī centāmies iesūtīt vienā Mārtiņdienas priekšvakarā. Un kur tad vēl ctenāšanās ar zirņiem, plācītiem, dažādiem gaļas ēdieniem un citiem našķiem!

Maīja VAIVODE,

Jersikas tautas nama vadītāja

Iepazīstam dejas skaisto pasauli

Mūsu skolas jaunākajās klasēs notiek horeogrāfijas stundas, kuras vada N. Gudkova. Tajās mēs mācāmies klausīties un izprast mūziku, spert pirmos deju solus. Ne visiem uzreiz viss izdodas, taču zēni un meitenes cenšas cik vien var, un arvien biežāk skan skolotājas uzmundrinājums: «Malačji! Bet nu vēlreiz!»

Pagājis tikai neliels laiks, kopš mēs esam sākuši darboties horeogrāfijas stundās, taču par jau redzēt, kā uzlabojusies zēnu un meiteņu stāja, ar kādu aizrautību viņi griežas deju virpulī. Ja arī turpmāk mums pietiks pacietības, ja neželosim pūles un laiku, tad mūzikas un dejas pasaule arvien vairāk mums atklās savus noslēpumus.

Inga PETROVA,

Līvānu 2. vidusskolas 7. a klases skolniece

V. MOROZA foto

Atklāta vēstule

Līvānu pilsētas Tautas deputātu padomei, izpildkomitejai, Līvānu PMK priekšniekam Bubnovskim, pilsētas milicijas priekšniekam Kazenko, Līvānu elektrotīklu priekšniekam Lukašonokam

Atkārtoti lūdzam atrisināt jautājumu par dzīvojamās ēkas Lāčplāša ielā 1 apkārtnes teritorijas uzkopšanu, organizējot attiecīgus pasākumus, kā arī saucot pie atbildības tos iedzīvotājus, kuri apzināti piesārņo un bojā apkārtnējo vidi. Šīs teritorijas īpašniekam būtu jāsekārtoto arī bērnu spēļu laukums. Bet kas attiecas uz šeit esošajiem celtniecības objektiem, tad jāpauž: «Vai tādai jābūt darba kultūrai?». Un vēl — kad būs apgaismota mākslas skolas apkārtnē, kas iztīrīs pretim skolai esošo grāvi?

Neaudzināti pusaudži minētājā dzīvojamajā rajonā posta visu iespējamo. Viņu uzmanības lokā nokļuvusi arī mākslas skola un tās īpašums: pati ēka, logi, kā arī dekoratīvais metāla režģis, kurš nesen izlocīts. Un kur vēl izpostītais zāleis, apstādījumi un uzraksti uz sienām...

Ļoti ceram, ka solījumiem, kurus esam tik daudz dzirdējuši, beidzot sekos arī konkrēta rīcība.

Līvānu mākslas skolas darbinieki un vecāki

SAGĀDES UN RAZOŠANAS APVIENĪBA
iepērk svaigus kāpostus par 0,40 rbļ. kilogramā.

VALMIERAS DRĀMAS TEĀTRIS

viesojas Līvānu kultūras namā 9. decembrī plkst. 15.00 ar jauniestudējumu — Pauls Putniņš: «Zēlojiet mūs!». Biļetes var iegādāties kultūras namā.

LIVĀNU STIKLA FABRIKAI

steidzīgi vajadzīgs vecākais meistars remontu — celtniecības iecirknī.

Alga 200 rbļ., ir premiālā piemaksa 75 procentu apmērā.

1. decembrī plkst. 19.00 rajona kultūras namā notiks LATVIJAS «DAUGAVAS VANAGU» FOLKROKGRUPAS «PARADOKSS» KONCERTS.

Skānēs visiem mīļās latviešu ziņģes un ne visiem mīļās parodijas.

Pēc koncerta — balle visām paaudzēm.

Biļešu iepriekšpārdošana.

PĀRDOD darba zirgu Preiļos. Brīvības ielā 27. dz. 1. PĒRK māju vai kooperatīvo dzīvokli Preiļos. Zvanīt: 22123.

MAINA trīsistabu dzīvokli trīsistabu dzīvokli ar ērtībām, bez ērtībām Preiļu centrā pret Zvanīt 23706 pēc plkst. 18.00.

Galvenais redaktors Pēteris Pizelis

Laikraksts «Novadnieks» iznāk kopš 1950. gada 29. marta otrdienās, ceturtdienās un sestdienās.
REDAKCIJAS ADRESE: 228250, Preiļos, Aglonas ielā 1.
Tārunis uzziņām: 22305
Izdod apgādā «Avīze», Rīgā, Bruņinieku ielā 47.
Izdevējdarbības licence Nr. 000069.
Iespēstis ražošanas apvienības «Līta» Daugavpils tipogrāfijā
Valkas ielā 1. Oīsetiespiedums: Viens nos. iespiedloksne.
Mētiens 13962 eksemplāri (latviešu valodā — 10009 eksemplāri, krievu valodā — 3953 eksemplāri). Pas. 1258.

Indekss 68169